

A távolság talánya

Bartis Attila kiállítása

BALAJTHY BOGLÁRKA

Mai Manó Ház, 2018. III. 1. – V. 13.

BARTIS ATTILA: *Sárkány, Parangtritis, Jáva, 2016*
HUNGART © 2018

Bartis Attila a kortárs magyar irodalmi szcéna egyik legkiemelkedőbb alakja, de az talán kevésbé nyilvánvaló az olvasó (és néző) számára, hogy legutóbbi kötete, *A vége* – ami az elsőtől az utolsó mondatáig egy Budapest-regény – nagyrészt a világ legnépesebb szigetén, az indonéziai Jáván, Yogyakarta városában íródott. Bartis a földrajzilag és kulturálisan is távol eső vidéken töltött szakaszos elvonulásaiban az íráson kívül mással is foglalatoskodik: fotózik. Ezekből, a Jáva szigetén 2014 és 2017 között készült képekből nyílt nemrég kiállítása a Mai Manó Házban.

Kiállítása *A szigeteken* címet viseli, bármiféle helymeghatározás, pontosítás nélkül. A kifejezés neutralitása mögött azonban azonnal felsejlik a sejtelmesség, ott lapul az az alapélmény, amely képeit szemlélve mélyen megül a nézőben: hogy a tény, miszerint a fotók egy földrajzilag pontosan meghatározható szigeten eltöltött idő leképezései, egyszerűen nem releváns. Nem, mert Bartis univerzálék között mozog, ezeket keresi, lakonikus fotóművészetében ezeket sűríti össze, alkotói folyamatait nem kötik a tér és idő általános kategóriái.

Aki nem ismeri mélyrehatóbban az író-fotográfus pályáját és életútját vagy a képek keletkezéstörténetét, annak nem is válik azonnal nyilvánvalóvá, hogy hol készültek ezek a fotók. Ugyanis Bartis Jáva szigetén nem turista, nem különlegességekre és ínycségekre éhes utazó, akinek nyakában folyton ott lóg kalandokra és kattintásra várva a fotóapparát, Nem egzotikus dél-kelet-ázsiai tájak ismerője és bemutatója. Ő, nem, Bartis messzemenően mellőzi a helyi specifikumokat, fotói nem nyújtanak bepillantást a kíváncsiskodó szemek számára az ottani emberek titkaiba. A fotózás részéről túlmutat a veszendő és illékony megörökítésén, létforma ez inkább nála, képei távol állnak a dokumentarista vagy szociofotó ismeretközvetítő és -átadó jellegétől. Bartis jelen van a világban, és mert jelen van, ír és fotózik. Vitathatatlan működésmód ez. Ebbe az alkotáslélektanba simul bele a tárlat koncepciója is, hiszen a képek címei, a fotók keletkezéseinek helyszínei a legkisebb mértékben sem tudják előre hangolni az értelmezést, vezetni a befogadót a megszabott módon, ugyanis nem a fotók alatt vannak egyenként elhelyezve, hanem a kiállítótér egy-egy félreesőbb részében. A tárlatot nem is kíséri semmilyen szöveg, csak egy rövid reflexió Kemény Istvántól.

Bartis fotói nem mesélnek, nincs narratíva, statikusság jellemzi őket. Analóg fényképei egytől-egyig fekete-fehérek, eltávolodnak a földi valóságtól, talányosság és misztika lengi be őket. Kietlen, kopár tájak, elhagyatott épületek, sivár tengerpartok, száraz, csontvázszerű fák. Emberek csak elvétve szerepelnek, akkor is személyességüktől megfosztva, a képen átsuhanó sziluetteként, staffázsalként vagy távoli, majdhogynem jelentéktelen elemmé avanszáva. Tekintetük és arcuk nem látszik, a forma és alak az, ami számít. Narratív mozzanatok helyett olyan feszültséggel találjuk szembe magunkat, ami a fotók intrapszichés töltöttségéből fakad. Bartis fotóiban artikulálhatatlan élmények,

benyomások, nyers érzelmek koncentrálnak. A feltoluló hiány, otthontalanság, idegenség és nyugalom érzetének különös és pontos arányú vegyülete az absztraktba hajló természeti képeken keresztül kap kontúrokat, ezért is lesz nagy szerepe a formáknak. Bár a fotók ténylegesen Jáva szigetén készültek, és a kóborló kuttyákat, dús felhőket, szakadó esőcseppeket, habosan tornyosuló hullámokat tényleg Bartis kapta lencsevégre, nem annak van elsősorban jelentősége, hogy mit és hol, hanem hogy hogyan látja, hogyan láttatja ezeket a fotográfus. Így válnak az előbb leírtak belső lelkiállapotok, személyes érzelm-, gondolat- és hiányszigetek kivetüléseivé. Ahogyan Kemény István fogalmaz a kiállítás kísérőszövegében, Bartis fotóiban semmi festőiség nincsen, azonban kétségkívül találunk közös vonásokat William Turner vagy Caspar David Friedrich festészetével. Túl azon, hogy mindannyian metafizikus irányultsággal közelítenek a táj, a természet felé, különös vonzalom fűzi őket a felhőkhöz. Bartis valószerűtlenségbe hajló, a folyton alakot váltó felhőket ábrázoló fotóiban teljesednek ki a belső szubsztanciák elvonatkoztatott ábrázolásmódjai.

A szigeteken című kép előtt állva az a benyomásom támad, hogy valamiféle tompán duruzsoló, finom ritmikusság tartja mozgásban a tárlat egészét. Ez a ritmikusság, ütemesség több szinten is értelmezhető, ha a tájképekben bekövetkező változásokra tekintek, akkor nem is ritmikusságot, hanem cirkularitást írnék inkább. A tajtékzó, háborgó tenger és a forró napsütéstől simára olvadó homokos part ellentétpárjának vagy a burjánzó zöld lombok és szikkadt, recsegő faágak kontrasztjának állandó, zakatoló váltakozásában, körforgásában a lét esszenciális dinamikáit vélem felfedezni. A ritmikusság, az egyenletes ütemű mozgás nemcsak tematikusan ragadható meg, hanem a

BARTIS ATTILA: *Férfi az óceán felett*, Krakal, Jáva, 2016, HUNGART © 2018

sötétség-világosság, fény-árnyék sajátos összhangot, harmóniát teremtő játékában, vagy az ábrázolt elemek kontúrjain keresztül. Bartis kiegyensúlyozott, szabályos, éles és szögletes formákból és körvonalakból álló kompozícióit folyamatosan megszakítják az elmosódó, homályos sziluettek, fátyolos, szaggatott, ködben úszó képek. Az író-fotográfus leginkább antinomikus szerkesztésű fotói kettéhasított horizontból születnek, az ég és föld találkozásának mozzanata transzcendentális jelleggel ruházza fel a képeket.

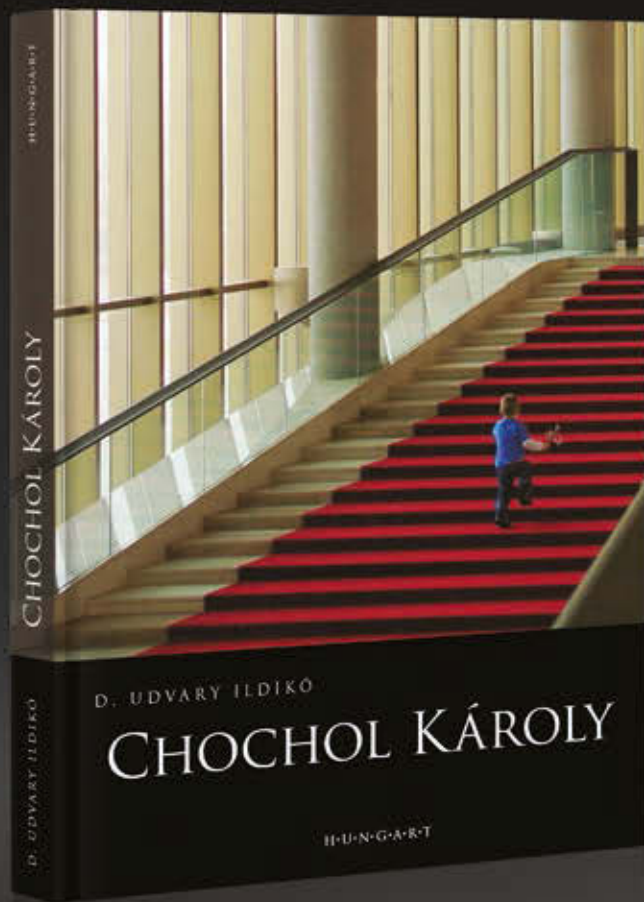
Az ismerőstől és megszokottól távol, az idegenben való tartózkodás mindig jó alkalmat ad önmagunk újradefiniálására, identitásunk megszilárdítására az észlelt különbözőségek mentén. Bartis fotói azonban kontemplatív természetének megnyilvánulásai, és úgy tűnik, hogy egy buddhista szerzetesre jellemző nyugalommal és módszerességgel szemléli és fotózza a világban eredendően jelenlévő közös alapokat. Úgy sejttem, Bartis számára valójában mindegy, hogy a Föld mely szigetén talál elvonulásra alkalmas helyet, bárhol nagyon hasonló képeket fényképezne, mint a most kiállítottak. Alkotásain keresztül arra törekszik, hogy ebből a lüktető, folytonos változásból kiragadjon és megismerhetővé, viszonyítási ponttá tegye a magánynak, a letűnt tereknek, a nyugalmas délutánoknak a szubsztanciáit.

BARTIS ATTILA: *Természettudományi Múzeum, Berlin, 2014*, HUNGART © 2018

H·U·N·G·A·R·T

KÖNYVSOROZAT

Chochol Károly (1935) életművének egyik jellegzetessége a variációk, feldolgozások készítése akár saját munkáihoz, akár más alkotókhoz vagy egy-egy művészettörténeti toposzhoz kapcsolódva. Művészete az évtizedek szakadatlan kísérletezései során is megtartotta eredeti szenzibilitását, kifejezőerejét valamennyi tematikában és stílusúterületen. Valójában egész életműve felfogható egy folytonosan kereső és értelmező komplex művészi diskurzus láncolataként.

A könyv, illetve a HUNGART könyvsorozat eddig megjelent 38 kötete megvásárolható a kiadónál, a HUNGART Egyesületnél, vagy megrendelhető a www.hungart.org weboldalon.

Ár: 2.500 Ft / kötet

Alkotások a HUNGART által kiadott Chochol Károly kötetből

REGGELI, 2013
digitális fotó (részlet)

JEAN-BAPTISTE OUDRI
EMLÉKÉRE, 2016
digitális fotó (részlet)

TAVASZ. HOMAGE Á
RÖLING, 2016
digitális fotó (részlet)

SZEKRÉNYKE
KÖNYVVEL, 2015
digitális fotó (részlet)

A HUNGART 2009 óta jelenteti meg kismonográfia-sorozatát, amely kortárs képző-, ipar- és fotóművészek munkásságát dolgozza fel. A HUNGART-könyvsorozat hiánypótló a vizuális művészeti szakmában és a hazai művészeti könyvpiacra.

A könyvsorozat hozzájárul a jelenkori magyar művészet dokumentálásához, szellemi értékeinek megőrzéséhez, valamint hazai és nemzetközi megismertetéséhez.